

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Р.В. Міхель, к.е.н.

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», м. Львів

Більш ніж півстоліття держави-члени Європейського Союзу успішно забезпечували високий рівень життя своїх громадян. Однак, у даний час ЄС стикається із низкою економічних та соціальних проблем, що своєю чергою викликає відсутність довіри та багато інших небажаних ефектів: недостатність фінансування та інвестицій; стагнацію або зниження зростання; зростання безробіття, яке в низці країн досягло соціально неприйнятних рівнів; фіскальну нестабільність, що призводить до суверенних боргових криз і необхідності втручання міжнародної спільноти [1, с. 5].

Перелік цих проблем дозволяє загально окреслити їх як «проблему конкурентоспроможності», яка є більш вираженою у окремих державах-членах ЄС. В цілому, існує три сфери, в яких ЄС відстає від лідера сучасності – США: підприємництво та інновації; «мобілізація талантів»; застосування засобів впливу, за яких ринки будуть краще працювати для Європи. Це також ті сфери, в яких південні держави-члени ЄС за рівнем конкурентоспроможності значно відстають від своїх північних сусідів [2, с. 11].

У цьому дослідженні ми детальніше зупинимося на сфері підприємництва та інновацій, оскільки вони відіграють вирішальне значення для отримання вигоди від продуктивності. Поняття інновацій та підприємництва тісно пов'язані між собою. Щоб бути успішним підприємству необхідно постійно використовувати нові знання для розробки нових продуктів і послуг, або для створення нових бізнес-моделей, які дозволять йому вийти на нові ринки. Це особливо актуально для малих і середніх підприємств (МСП), які є одними з найбільших генераторів робочих місць в Європі, але часто стикаються з труднощами в доступі до необхідних знань для розробки нових продуктів або моделей, чи отриманні фінансування для розширення своїх операцій.

Щоб зрозуміти, як різні держави-члени ЄС намагаються підвищити рівень конкурентоздатності своєї промисловості, ми розглянемо декілька прикладів. Важливо зазначити, що ЄС є неоднорідним регіоном, тому програми реформ, які спрацювали в одній країні, не обов'язково можна буде втілити в життя у іншій країні Союзу чи за його межами. За таких умов, наведені нижче приклади слід вважати початковою відправною точкою для зацікавлених сторін, які згодом повинні самостійно визначити, які реформи їм необхідні і яким чином вони можуть бути адаптовані до кожної окремої країни.

До прикладу, в Нідерландах у 90-х роках ХХ століття на фоні економічного спаду та зростаючого безробіття, знижувалася й інноваційна активність. У 1997 році уряд Нідерландів заснував Провідний технологічний інститут, метою якого було налагодження співпраці між промисловістю та дослідницькими інститутами, які б спільно працювали над потребами приватного сектору економіки. Фінансування здійснювалося на пайовій основі: 50 % фінансував уряд, 25-30 % – приватний сектор. Приклад Нідерландів показує, що уряд може забезпечити правильний стимул для співробітництва між приватним сектором і дослідницькими установами. Така співпраця забезпечує відповідне досягнення поставлених цілей, а також заохочує МСП до участі у проекті. Грунтуючись на цьому успіху, голландські політики вирішили застосувати модель Провідного технологічного інституту при розробці інноваційної політики держави [2, с. 15].

Як і багато країн Європи, Німеччина завжди славилася високою кваліфікованістю науково-дослідних установ, однак підприємства рідко отримували від цього вигоду. Для того щоб вирішити цю проблему, німецький уряд запустив програму *EXIST* в 1997 році з метою створення «культури підприємництва» у науково-дослідних установах і збільшення числа стартапів, заснованих на знаннях.

Важливо відзначити, що хоча південно-європейські країни останнім часом стикаються із серйозними економічними проблемами, все ж і у цих регіонах можна знайти успішні практики. Відтак, інноваційна система Баскського уряду (Іспанія) є одним з таких прикладів, який демонструє, що всі хороші ідеї не обов'язково походять з Північної Європи.

Наприкінці 1970-х років, баскська економіка потребувала глибокої реструктуризації, що передбачало відхід від традиційних галузей промисловості до високотехнологічних та діяльності, заснованої на знаннях. У 1980-і роки, баскський регіональний уряд почав процес створення інноваційної системи. За перше десятиліття програма зосереджувалася на створенні технологічних центрів, які фінансувалися державою. У 1990-ті роки, фінансова підтримка уряду була спрямована

на діяльність кластерів та підприємств, що працювали у сфері НДДКР, а починаючи з 2000 року, фінанси уряду були спрямовані на створення Баскського передового науково-дослідного центру і кооперативних науково-дослідних центрів, які б співпрацювали між собою. В результаті таких дій уряду ріст інвестицій у НДДКР показав позитивну динаміку і в даний час складає 2 % від ВВП, що є середнім показником по ЄС [2, с. 16].

Таким чином, наведені приклади відображають потреби країн ЄС в більш глибокій необхідності підвищення конкурентоспроможності. Правильна реалізація цих заходів, а також додаткових заходів по всій Європі, дозволить ЄС збільшити свою конкурентоспроможність і підтримувати європейську соціальну модель. Наведені приклади можуть бути корисними у застосуванні і для трансформації української економіки.

Перелік посилань:

1. *Berndt M. Restoring EU Competitiveness / M. Berndt, G. Muent. – Luxembourg: European Investment Bank, 2016. – 47 p.*
2. *Rebuilding Europe's Competitiveness. – Switzerland: World Economic Forum, 2013. – 30 p.*

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

К.С. Нестерова, к.е.н.

Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса

Посилення процесів глобалізації світових ринків, залежності країн від світової фінансової інфраструктури, активізація недостатньо контрольованих фінансових потоків обумовили сучасний нестабільний стан світового господарства. Протягом останніх років відбулися суттєві зміни як економічного характеру, такі як кризи заборгованості окремих країн, девальвації національних валют, так і неекономічного – зміна політичних систем, активізація конфліктів національних інтересів провідних країн світу, посилення міжнародного тероризму тощо. За таких мов світова економіка суттєво скоротила темпи зростання ВВП з 4,4 % у 2010 р. до 2,6 % у 2015 р. [1]. Різко зменшився внесок у ВВП стратегічних галузей національних економік. Так, у 2015 р. лише 27,7 % доданої вартості створювалося у промисловості. Навіть у кризовий період 2009 р. цей показник складав 28,2 % [1].

В таких складних економічних умовах розвиток міжнародного туризму має стати пріоритетом державної економічної політики країн, що мають для цього відповідні ресурси, і фактором поступової активізації світового господарства. Досвід таких країн як США, Африка, країни Карибського басейну свідчить про те, що туризм має значний рівень резистентності до кризових явищ, швидко відновлює темпи зростання і практично за рік основні показники розвитку туризму повертаються до докризових значень.

Однак сучасні дослідження МВФ доводять те, що такий взаємозв'язок туризму і кризового явища є здебільшого тоді, коли криза мала фінансово-економічні передумови [2, 3]. Це пов'язано з тим, що основним фактором мотивації споживачів при придбанні туристичної послуги є ціна, яка значно зменшується у період кризи з метою активізації попиту.

В разі терористичної атаки або стихійного лиха реакція туристичних прибуттів є вже гострішою. Наприклад, у Туреччині після серії терористичних актів кількість туристичних прибуттів впала на 10 %, що спричинило зменшення ВВП країни на 0,3-0,5 % [4].

Таким чином, суттєвим обмеженням розвитку міжнародного туризму є низький рівень безпеки туристичних подорожей. З цією метою розраховується світовий індекс спокою, за яким у 2016 р. перші місця займали Ісландія, Данія та Австрія. Експертна оцінка цього показника відбувається за трьома категоріями: рівень безпеки і захищеності в суспільстві, участь у локальних та міжнародних конфліктах, мілітаризація. До найменш безпечних країн, зокрема для туристів, у 2016 р. віднесено такі: Сирія, Ірак, Афганістан, Україна, Судан, Лівія, Пакистан [5].

Вочевидь для України та інших країн, які мають значні туристично-рекреаційні ресурси, необхідним є посилення державного контролю за безпекою туристів. Виявлення інструментів та заходів з підвищення рівня безпеки туристів потребує чіткого визначення її сутності та класифікації факторів безпеки. Погоджуючись з деякими елементами у визначенні безпеки у роботах [6-8], вважаємо, що з метою підвищення рівня безпеки туризму мають бути реалізовані такі заходи органів публічної влади, як організація поліцейського нагляду у туристичних містах, контроль за забрудненням локального навколишнього середовища, координація дій основних учасників туристичного бізнесу, контроль за дотриманням туристичними підприємствами вимог фінансової стійкості.